

Nyckelroman om Jean Seberg

Carlos Fuentes uppmärksammar roman *Diana, gudinnan som jagar ensam*, anmäls av Erik Hedling.

I sin roman *Diana, gudinnan som jagar ensam* berättar Carlos Fuentes om sin passionerade kärleksaffär med den svenskättade amerikanska skådespelerskan Jean Seberg. Fuentes förekommer under sitt eget namn Carlos, Seberg under det enigmastiskt klingande Diana, det latinska namnet på jaktens gudinna.

– han aldrig önskat, ett slags metafor för det radikala svärmeri som Jean Seberg blev indragen i under 60- och 70-talets vänstervåg. Fuentes och Seberg kopulerar friskt. Hennes kön spetsas till protagonistens välbehag av vaginalkrämer med fruktsmak: jordgubb, ananas eller apelsin. Affären slutar emellertid i Fuentes olycka; han brädas av en för Seberg exotiskt illaluktande yngling med mer progressivt proletär framtoning och hon fortsätter, utan att han kan förhindra det, mot sin undergång.

Jean Seberg
Fuentes roman
slutar precis
som i verkligheten: den 41-åriga Jean Seberg hittas död i en Renault i Paris

Falsa rykten

FBI snärjer henne i sin iver att stävja kommunistisk infiltrering i Hollywood, och sprider ut att det barn hon väntar med ynglingen i själva verket har en av Svarta Pantrarna till far. Trots att hennes make – den franske författaren Romain Gary – försöker stå henne bi, går hon under i depression och drogmissbruk under 70-talet.

Fuentes roman slutar precis som i verkligheten: den 41-åriga Jean Seberg hittas död i en Renault i Paris. Hennes lik har fått ruttna i två veckor och är helt täckt av brännmärken från cigaretter. Förhållandena kring hennes död är ännu inte helt upplärd.

Sebergs filmkarriär var märk-

lig. Som 18-åring från Marshalltown, Iowa, utvaldes hon att spela huvudrollen i Otto Premingers helt misslyckade filmatisering av George Bernard Shaws *Jeanne d'Arc* (1957). Hennes världsrykte cementerades genom det plötsliga uppdykandet i Jean-Luc Godards *Till sista andetag* (1959), filmen som inledde den "nya vågen", i vilken hennes rollgestalt till slut förrådade Jean-Paul Belmondos legendariske smågangster, ett förräderi som av Godard metaforiskt speglade ett amerikanskt svek och en tematik som också genomsyrar Fuentes roman.

I Frankrike spelade hon med i filmer av båda sina makar: François Moreuils *Playtime* (1962)

och Romain Garys *Les oiseaux vont mourir au Pérou* (1968). Hon återkom i några halvt eller helt misslyckade amerikanska storsatningar, som till exempel Joshua Logans groteska musikalkvästern *Guldrysens glada dagar* (1970), en film som i Fuentes bok behandlas genom Sebergs affär med dess stjärna, Clint Eastwood.

Kultfiguren

Seberg har kanske blivit den filmhistoriska kultfiguren framför andra på 90-talet. Två seriösa biografier, av Diana Athill (1993) och Guy-Pierre Genuil (1995) har bestått hennes sorgliga liv

och ännu en samtida roman inkluderar på Sebergs öde: Jennifer Potters *After Breathless* som är ett slags fortsättning på Godards film. Ett skäl till hennes status är hennes lite speciella sex-appeal, perfekt anpassad till vårt tids feministiska ideal: flatbröstad, androgyn som Calvin Kleins kalsongreklam, moderlig, men samtidigt sexuellt tillgänglig. Ett annat är hennes martyrskap, att hon helhjärtat tog till sig en levnadsstil som andra skenbart dyrkade, men i hemlighet skydde. Därför trasades hon i stycken, medan åsiktsfränderna fortfarande lever i all välmåga.

Och det är här som Fuentes kommer in, i en något ojämn kärleks- och nyckelroman, men som åtminstone för den filmälskande ibland blir direkt lysande. Mötet med den alkoholiserade levnads-konstnären Bunuel, beskrivningen av HUAC-tjallaren Lee J. Cobb, en bländande aktör något på reträtt i Macho Callahan, eller alla de andra eleganta referenserna till den samtida filmen.

Mest av allt minns vi dock den vackra Jean Seberg, som så oskuldsfullt oemotståndligt vandrade ner för Champs Elysées i Till sista andetaget för att sälja New York Herald Tribune på bruten franska, gudinnan som jagade ensam och förgäves.

ERIK HEDLING

Om liv, läsning och moral

När Brian Stock nu utkommer med en monografi om Augustinus är det en betydande händelse i den låt vara mycket begränsade värld som antik- och medeltidshistoria utgör, skriver Carl Rudbeck i sin anmälan av boken *Augustine the Reader*.

Augustinus, senantikens siste stora filosof, är en av dessa handfull giganter som präglar västerlandets civilisation. Bara för några årtionden sedan hade det varit möjligt att säga att han hörde till allmänbildningen. Hans teologiska skrifter som *De trinitate* och den väldiga *Om gudstjänsten* har haft enormt inflytande över kristenheten.

Saklitteratur

Brian Stock
Augustine the Reader. Meditation, Self-Knowledge, and the Ethics of Interpretation
Harvard University Press 1996

Hans *Bekännelser* är en av de första skrifter där en tydlig, individuellt röst talar. Inte så han uppfann den moderna individen (om alls någon kan tillskrivas en sådan "upptäckt") så är det väl Rousseau med sina *Bekännelser*,

men han är en av de första riktigt tydliga individerna i västerlandets historia. Augustinus tycker vi oss känna som person på ett sätt som man aldrig kan känna Platon eller Aristoteles.

Augustinus har haft tur med sina historiker. Peter Brown, som mer än någon annan gjort senantikens till en spännande historisk epok, har ägnat honom en lysande biografi som trots att den har nästan trettio år på nacken fortfarande är ytterst läsvärd. En annan av dagens mest betydande medeltidshistoriker, den i Kanada verksamme Brian Stock, har just kommit ut med en ny bok om Augustinus.

Stocks tidigare bok, *The Implications of Literacy* från 1982, är enligt mitt förmenande en av de bästa böckerna som skrivits om medeltiden på de senaste tjugofem åren. Den kan tyckas som övermod med tanke på att det är ett fält som lockat så betydande historiker som Jacques LeGoff, Emmanuel Le Roy Ladurie, Georges Duby och många flera första rangs figurer. Konkurrensen är alltså stenhård.

The Implications of Literacy är en mäktig lärd och teoretiskt sofistikerad redogörelse för övergången från en muntlig till en skriftlig kultur. Stock visade att detta hade omstörtande konsekvenser inom vitt skilda områden, bland annat blev det nu möjligt för nya och radikala politiska formationer att bildas och skaffa sig en helt annan genomslagskraft än tidigare. Ordet,

språket, "ägdes" inte längre av en central auktoritet som hade monopol på tolkning utan var och en som kunde läsa kunde också göra personlig tolkning och bilda sig en egen uppfattning.

När nu Stock kommer med en ny monografi (en essäsamling kom för några år sedan) är det en betydande händelse i den låt vara mycket begränsade värld som antik- och medeltidshistoria utgör. Augustine the Reader är en på många sätt briljant studie över precis vad titeln anger: Augustinus som läsare och vad läsekonsumenten innebär för hans intellektuella utveckling.

Den förste

Han var ju den förste eller i alla fall den mest berömda bland antikens tänkare, påpekar Stock, som omväxels genom en bok. När han rörde en röst ropa "tolle lege" (tag och läs) plockade han upp boken, det vill säga bibeln, och läste.

I Stocks tolkning, som inte har några ambitioner på att vara uttömmande eller slutgiltig, framstår Augustinus som den förste att lägga grunderna för en kultur där läsning intog en central plats. Platon misstrodde texten, den var stum och svarade aldrig på kloka eller dumma frågor, den var alltså fundamentalt o- eller antidialektisk. Vid antikens slut med Augustinus möter vi en helt annan och ny filltro till texten, till skriften, som pedagogiskt instrument "Att läsa," skriver, Stock,

"är inte längre en 'vandring' från ett litterärt nöje till ett annat utan blir en 'pilgrimsfärd' där all textuell erfarenhet riktas mot ett enda mål."

När en gång läsningen etablerade sig som ett vanligt sätt att skaffa sig kunskap, att förädla sin själ, kom den att strukturera hela livet. Augustinus började tänka på sitt eget liv, det flutna, det närvarande och framtiden, på samma sätt som han tolkar en text, mitt liv som text så att säga. "Vår förståelse av våra liv låter sig inte skiljas från de berättelser vi använder när vi omsätter våra tankar i ord. Varje förståelse är därför en läsning av oss själva, varje äkta insikt en om-läsning..."

Om Stock hade velat hade han kunnat göra sin torra avhandling till en långt mera spännande bok. Här och där antyder han att Augustinus pekar fram mot Montaigne, Vico och Dilthey men det blir inte mycket mer än så. Läsaren måste själv konstruera bilden av Augustinus som semiotiker eller hermeneutiker i modern mening. Stock skulle antagligen avfärda ett sådant företag som ett tecken på vulgär trendighet för hans bok är kompromisslöst akademisk i tonen. Det finns anledning att beklaga detta. Humaniora av denna typ löper risken att bli alltmera marginaliserad och där är det synd att humanisterna själva driver på i den riktningen. För i denna nästan 500 sidor långa bok finns mängder av idéer som skulle kunna

utan att otillbörligt våldföra sig på källorna, göra Augustinus till en del av mycket samtida debatt om tecken och tolkning och, inte minst, den moral som denna aktivitet borde förutsätta.

Noggranna läsare

I en tid när två av seklets mest insiktsfulla och noggranna läsare, Martin Heidegger och Paul de Man, har visat sig vara minst sagt moraliskt suspekta finns det ännu mera anledning att fundera över den relation mellan liv, läsning och moral som Augustinus är en av de första att allvarligt analysera.

Augustinus gjorde det på ett sätt som väl inte känns direkt modernt men där man ändå tycker sig ana några av de problem som Heidegger- och de Man-affärerna aktualiserade. Det finns, det framgår av Stocks studie, ett slags läsningens etik, "läsning blir ett utförandet av ett sekulärt 'säkrament', skriver Stock. Hur kan det då komma sig att vårt sekels bästa läsare har varit så moraliskt sjuskiga?

Nu märker jag att jag efterlyser en helt annan bok än den som Stock faktiskt har skrivit som är ett imponerande stycke forskning och analys inom sina mycket snäva gränser. Om författaren bara hade vågat vidga gränserna hade hans bok kunnat bli angelägen för en mycket större läsekrets.